

Μακεδονικά

Τόμ. 34, Αρ. 1 (2004)

Miifide Pekin - Çimen Turan, Mubadele Bibliyografyasi. Lozan niifus miibadelesi ile ilgili yayinlar ve yayimlanmamis çahsmalar (Βιβλιογραφία της ανταλλαγής των πληθυσμών. Εκδομένες και ανέκδοτες μελέτες σχετικές με την ανταλλαγή των πληθυσμών της συνθήκης της Λωζάννης)

Πασχάλης Βαλσαμίδης

doi: [10.12681/makedonika.887](https://doi.org/10.12681/makedonika.887)

Copyright © 2014, Πασχάλης Βαλσαμίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Βαλσαμίδης Π. (2004). Miifide Pekin - Çimen Turan, Mubadele Bibliyografyasi. Lozan niifus miibadelesi ile ilgili yayinlar ve yayimlanmamis çahsmalar (Βιβλιογραφία της ανταλλαγής των πληθυσμών. Εκδομένες και ανέκδοτες μελέτες σχετικές με την ανταλλαγή των πληθυσμών της συνθήκης της Λωζάννης). *Μακεδονικά*, 34(1), 434–435. <https://doi.org/10.12681/makedonika.887>

δομένη βιβλιογραφία. Ἡ συνδυαστική τῶν πηγῶν ἀπό τόν συγγρ. ὑπῆρξε ἀπολύτως ἄγρογη καί, κατά συνέπειαν, ἐπιτυχής. Κόπωση προκαλεῖ, ἐνίοτε, ἡ λεπτομερής καταγραφή μιάς ἐκάστης πτυχῆς τῆς δραστηριότητος τοῦ βιογραφουμένου· τόν παρακολουθεῖ λεπτό πρὸς λεπτό, ἀντὶ νά ἀφομοιώνει ἐνόητες τῆς δράσεώς του. Αὐτό εἶναι καί τό μειονέκτημά του. Ἡ βιβλιογραφία εἶναι ἐξαντλητική, τό ἀρχαιακό ὕλικό πλουσιότατο, ὁ συνδυασμός τῶν πηγῶν, ὡς ἐλέχθη, ἐπιτυχής. Μακάρι νά εἶχαμε τέτοιες μονογραφίες γιά τέτοιες προσωπικότητες πού ἔδρασαν στή Μακεδονία στήν κρίσιμη πεντηκονταετία 1860-1910.

Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ΑΘ. Ε. ΚΑΡΑΘΑΝΑΣΗΣ

Müfide Pekin - Çimen Turan, *Mübadele Bibliyografyası. Lozan nüfus mübadelesi ile ilgili yayınlar ve yayımlanmamış çalışmalar* (Βιβλιογραφία τῆς ανταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν. Ἐκδομένες καί ἀνέκδοτες μελέτες σχετικές με τὴν ανταλλαγὴ τῶν πληθυσμῶν τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης), ἐκδ. Lozan Mübadilleri Vakfı, İstanbul 2002, σσ. 207.

Τα τελευταία χρόνια στὴν Τουρκία ἔχει παρατηρηθεῖ ἀξιόλογη συγγραφικὴ δραστηριότητα γύρω ἀπὸ τα θέματα τοῦ ἐλληνισμοῦ τῆς Κωνσταντινούπολης, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καί τοῦ Πόντου. Ἐδῶ οἱ συγγραφεῖς γιὰ πρώτη φορὰ φέρνουν στο φῶς τῆς δημοσιότητος ἕναν βιβλιογραφικό ὁδηγό πού ἀφορᾶ στὸν ἐλληνικό καί τουρκικό πληθυσμό στις ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰῶνα καί τὴν ἀνταλλαγὴ τῶν πληθυσμῶν πού υπογράφηκε μεταξύ Ἑλλάδας καί Τουρκίας στὴ Λωζάννη τὸ 1923. Παρουσιάζουν περισσότερες ἀπὸ 1.100 μελέτες ἢ ἀνέκδοτες ἐργασίες (μεταπτυχιακές καί διδακτορικές διατριβές, πού υποβλήθηκαν στὰ πανεπιστήμια τῆς Τουρκίας) καί 600 ἀρθρα στὴν τουρκική, ἀγγλική, γαλλική, ἰταλική καί ἐλληνική γλῶσσα (με λατινικούς χαρακτήρες).

Ἡ συγγραφὴ τοῦ ἔργου ἀπαιτεῖ πολὺ χρόνο, κόπο καί συντάχθηκε με προσοχή. Τὴν ἐκδόσή του ἀνέλαβε τὸ Ἰδρυμα Ἀνταλλαξίμων Λωζάννης, πού ἰδρύθηκε τὸ 2001 με σκοπὸ τὴ διατήρηση τῶν φιλικῶν δεσμῶν, τὴν ἀνάπτυξη φιλίας καί συνεργασίας μεταξύ Ἑλλάδας καί Τουρκίας, τὴν ἐρευνα, τὴ συγκέντρωση ἀρχαιακοῦ υλικοῦ, τὴν καταγραφή καί παρουσίασή του, καθὼς καί τὴ διάσωση τῆς πολιτιστικῆς καί πνευματικῆς κληρονομίας τῶν μουσουλμάνων προσφύγων τῆς Ἑλλάδας οἱ ὁποῖοι ἐγκαταστάθηκαν στὴν Τουρκία. Γιὰ τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξη τοῦ Ἰδρυματος, στις ἀρχές τοῦ 2002, ἰδρύθηκε σύλλογος με τὴν ἐπωνυμία «Σύλλογος Ἀνταλλαξίμων Λωζάννης».

Ἡ ἀξιόλογη αὐτὴ ἐργασία παρουσιάζει μελέτες οἱ ὁποῖες ἀναφέρονται, πρὶν καί μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴ τῶν πληθυσμῶν, στους Ἕλληνες καί Μουσουλμάνους πρόσφυγες, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ πρῶτοι ἐγκαταστάθηκαν στὴν Ἑλλάδα καί οἱ δεῦτεροι στὴν Τουρκία. Περιέχει πολλὰ βοηθήματα πού ἀφοροῦν στὴ Μακεδονία, κυρίως τὴ Θεσσαλονίκη, πού ἦταν ἡ πρωτεύουσά της, τὴ Δράμα καί ἄλλες πόλεις, τὸν Μακεδονικό Ἀγώνα, τὰ γεγονότα (28-29 Ἀπριλίου 1903) τῆς Θεσσαλονίκης, τὶς ἐκβολές τοῦ 1919, τοὺς Τούρκους, Ἕλληνες καί Βούλγαρους κατοίκους τῆς καί τὴν ἀνταλλαγὴ τῶν πληθυσμῶν (1923). Ἀξιοσημείωτη εἶναι ἡ μελέτη τοῦ Turgut İksal, «Makedonya üzerinde oynanan oyunlar ve bilinmeyen bir nüfus sayımı» (Παιχνίδια τῶν παίχτηκαν στὴ Μακεδονία καί μίᾶ ἄγνωστη ἀπογραφή τοῦ πληθυσμοῦ), *Türk Tarihi Dergisi* 7 (1971) 13-20, πού ἀφορᾶ σὲ γεγονότα πού διαδραματίστηκαν στὴ Μακεδονία καί σὲ μίᾶ ἀνέκδοτη στατιστικὴ τοῦ πληθυσμοῦ της. Ὡς γνωστόν στὴ Μακεδονία μετὰ τὴ μιζρασιατικὴ καταστροφὴ ἐγκαταστάθηκε (1922-1924) ἕνα μεγάλο μέρος τῶν προσφύγων σὲ διάφο-

ρες πόλεις, κομποπόλεις και χωριά της, καθώς και από αυτήν των Μουσουλμάνων στην Τουρκία (1924). Οι συγγραφείς περιλαμβάνουν μελέτες Τούρκων συγγραφέων σχετικές με Μουσουλμάνους της Μακεδονίας που εγκαταστάθηκαν σε διάφορες πόλεις και χωριά της Τουρκίας π.χ. του Kemal Arı, *Büyük mübadele. Türkiye'ye zorunlu göç (1923-1925)* [(Η μεγάλη ανταλλαγή. Η υποχρεωτική μετανάστευση προς την Τουρκία (1923-1925)], İstanbul 1995 και του Raif Kaplanoğlu, *Bursa'da Mübadele (1923-1930 Yunanistan göçmenleri)* [(Η ανταλλαγή στην Προύσα. (Οι πρόσφυγες από την Ελλάδα 1923-1930)], İstanbul 1999 και των Ελλήνων συγγραφέων, που αναφέρονται στους πρόσφυγες, που εγκαταστάθηκαν στη Μακεδονία, π.χ. του Μάξιμου Μαραβέλακη - Απόστολου Βακαλόπουλου, *Οι προσφυγικές εγκαταστάσεις στην περιοχή της Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη* 21993 και του Ευστάθιου Πελαγίδη, *Προσφυγική Ελλάδα (1913-1930). Ο πόνος και η δόξα*, Θεσσαλονίκη 1997.

Η εργασία χωρίζεται σε έξι ενότητες.

Μετά τον πρόλογο (σσ. 6-7) και τις διευκρινίσεις (σσ. 8-9), οι σσ. 10-84 περιέχουν την τουρκική βιβλιογραφία, οι σσ. 85-131 την αγγλική, οι σσ. 132-143 τη γαλλική, οι σσ. 144-146 τη γερμανική, οι σσ. 147-149 την ιταλική και οι σσ. 150-193 την ελληνική βιβλιογραφία.

Οι συγγραφείς σε κάθε ενότητα παρουσιάζουν αρχικά τις μονογραφίες, στη συνέχεια τις μεταπτυχιακές, διδακτορικές διατριβές (εκδομένες και ανέκδοτες) και στο τέλος τα άρθρα.

Η εργασία ολοκληρώνεται με ευρητήρια ονομάτων των συγγραφέων με βάση την παραπάνω σειρά των γλωσσών. Καλό θα ήταν να υπήρχε και ευρητήριο τοπωνυμίων και πραγμάτων, το οποίο θα διευκόλυνε περισσότερο τον αναγνώστη.

Οι συγγραφείς κατάγονται από την Κρήτη και τη Δράμα και είναι ιδρυτικά μέλη του Ιδρύματος Ανταλλαξιμών Λωζάννης. Συνεργάζονται με συναδέλφους τους για τη διάσωση της ιστορικής και πολιτιστικής παράδοσης των προγόνων τους. Η πρώτη αυτή προσπάθειά τους αποτελεί στον επιστημονικό χώρο ένα πραγματικό έργο υποδομής, που καλύπτει σε αρκετά ικανοποιητικό βαθμό τη βιβλιογραφία της περιόδου της ανταλλαγής των πληθυσμών, βοηθεί τις περαιτέρω έρευνες των ερευνητών, ενώ συγχρόνως παρουσιάζει συγκεντρωτικά τη μέχρι σήμερα τουρκική, ελληνική και λοιπή βιβλιογραφία της ανταλλαγής των πληθυσμών. Διαπιστώνεται επίσης η μεθοδικότητα και η επιστημονική συνέπεια των συγγραφέων στον τρόπο προσέγγισης του υλικού και καθιστά το πόνημα ως χρήσιμο βοήθημα. Και βεβαίως περιμένουμε με ενδιαφέρον τις νέες εκδόσεις του Ιδρύματος Ανταλλαξιμών Λωζάννης.

Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών

ΠΑΣΧΑΛΗΣ ΒΑΣΑΜΙΔΗΣ

Konstantinos N. Plastiras, *Les imprimés helléniques publiés à Thessaloniki (1850-1912), Contribution à la bibliographie hellénique*, Thessaloniki 2001, σσ. 109.

Ὁ κ. Κ. Πλαστήρας, γνώστης ἐγκρατῆς τοῦ ἑλληνικοῦ βιβλίου καὶ ἐκ τῆς ιδιότητός του ὡς προϊσταμένου τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, μετὰ παραπάνω ἐργο του ἔδωσε μία λαμπρὴ εἰκόνα τῆς ιστορίας τῶν ἑλληνικῶν τυπογραφειῶν τῆς Θεσσαλονίκης τὴν περίοδο 1850-1912· τὸ βιβλίο κατὰ τὴν ὑπόψη περίοδο ἔχει τὴ δική του σπουδαιότητα, ἐφ' ὅσον ἐντάσσεται σ' ἓνα κύκλο ἰδεολογικῶν ἀνταγωνισμῶν στὴν κρίσιμη αὐτὴν περίοδο τῆς διαπάλης τῶν ἔθνοτήτων στὴ Μακεδονία. Ἔτσι, μετὰ ἀπὸ μία σύντομη ἀναδρομὴ στὰ ἑλληνικά τυπογραφεῖα πού λει-